

Raision kaupungin lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi

Kaupunginhallitus 21.06.2022 § 236
760/00.04.00/2022

Valmistelija: kaupunkikehitysjohtaja Samu Mattila ja työllisyysjohtaja Kimmo Rinne, etunimi.sukunimi(at)raisio.fi

Selostus asiasta

Työ- ja elinkeinoministeriö pyytää lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki työvoimapalveluiden järjestämisestä, jossa säädettäisiin kunnan järjestämistä työvoimapalveluista ja niihin liittyvistä tehtävistä. Nykyinen laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta kumottaisiin. Uudistuksen on tarkoitus tulla voimaan 1.12.2024.

Lausunto pyydetään toimittamaan Lausuntopalvelu.fi:n kautta viimeistään 27.6.2022 klo 9 mennessä. Kuntaliitto on julkaissut oman lausuntonsa kuntien hyödynnettäväksi. Kuntaliiton lausunnon pääpaino on työvoimapalveluiden järjestämisvastuuseen ja rahoitukseen liittyvissä kysymyksissä. Raision kaupungin näkemykset esitysluonnoksen ongelmakohtista mukailevat valtaosin Kuntaliiton näkemyksiä.

Lausuntopyyntö ja esitysluonnos on luettavissa lausuntopalvelu.fi-palvelussa.

Kaupungin lausunto esityksen alakohtiin

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 3 Tavoitteet:

Järjestämisvastuun siirto kunnille on perusteltua. Erityisen hyvä asia asiakaslähtöisen palvelun toteuttamiselle on se, että kunnan palveluekosysteemiä pystytään tehokkaasti hyödyntämään. Kunnan nykyisten elinvoima- ja elinkeinopalveluiden nivominen palveluprosessiin auttaa asiakkaiden ja yritysten välistä kohtaantoa. Kannustava rahoitusmalli ei toteudu pidempään työttömänä olleiden asiakkaiden osalta parhaalla mahdollisella tavalla. Pääpaino heidän tarvitsemistaan palveluista on HV-alueiden vastuulla olevissa toiminnoissa. Kunnan maksuosuus esityksessä säilyy siis myös heidän osaltansa, vaikka suora vaikutusvalta heidän palveluprosessiinsa puuttuu tai on vaillinainen. On perusteltua, että tapauksissa, jossa asiakkaan palvelutarve on sosiaali- ja terveyspalveluissa, myös rahoitusosuuden tulisi olla hyvinvointialueella. Raision kaupunki yhtyy Kuntaliiton näkemykseen siitä, että yhteistyö ja tietojenvaihto hyvinvointialueiden kanssa kirjataan lakisääteisesti. Uudistuksen onnistuminen tavoitteiden mukaisesti edellyttää riittävää rahoitusta ja resursointia. Erityisen merkittävää tässä vaiheessa on se, että kunnille osoitettaisiin rahoitusta myös paikalliseen valmistelutyöhön.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 4.1 Keskeiset ehdotukset:

Olisi toivottavaa, että kunnan rahoitusvastuu katkeaisi nykyisen kaltaisesti, kun asiakas siirtyy työllistymistä edistävään palveluun. Monen asiakkaan palveluprosessi on varsin pitkä, ja kuntouttavan työtoiminnan palveluille on

tarvetta. Asiakkaan siirtyessä kuntouttavaan työtoimintaan, myös rahoitusvastuun tulisi katketa.

Työllisyysalueen kuntien yhteistoiminnassa järjestämismalleja on esitetty kaksi: vastuukuntamalli tai kuntayhtymä. Kuntayhtymät ovat monesti varsin raskaita hallinnollisia kokonaisuuksia ja toisaalta järjestämisvastuun antaminen ns. vastuukunnalle herättää huolta. Olisi toivottavaa, että yksittäinen kunta pystyisi tuottamaan esimerkiksi henkilöstöasiakaspalvelua yksin. Toivottava malli voisi olla esimerkiksi sen kaltainen, jossa työllisyysalueen sisällä voitaisiin sopimuksellisesti sopia palveluista ja toiminnoista, joita yksittäinen kunta voisi hoitaa ja toisaalta niistä palveluista joista ns. vastuukunta huolehtisi. Eli järjestämisvastuu voisi olla jokaisella kunnalla, mikäli he kuntalain mukaisesti voisivat sopia toistensa kanssa, kuinka tehtävän järjestävät.

Kannatettavaa on kirjaus siitä, että KEHA-keskus vastaa työvoimapalveluiden valtakunnallisista tietojärjestelmäpalveluista. Lisäksi on kannatettavaa käyttöoikeus KEHA-keskuksen tuottamaan tietoon ja dataan sekä se, että KEHA-keskus antaisi erityistä harkintaa vaativat työvoimapolitiittiset lausunnot.

Nuorten palveluiden järjestämistä säädettäessä tulisi varmistaa se, että työllisyysalueella olisi Ohjaamo-toimintaa tai TYP-toimintaan nivottua palvelua laajasti käytössään maantieteellisesti tarkasteltuna. Palvelun keskittäminen ainoastaan keskuskaupunkiin ei palvele nuorten palvelutarvetta. Sopimukseen perustuvan organisoinnin sijaan tästä olisi hyvä säätää suoraan laissa. Lisäksi on merkittävää, että myös kunta lisätään toimijoihin, jotka osallistuvat TYP-työhön, erityisesti tämä korostuu kunnan ja HV-alueiden palveluiden yhteensovittamisen kohdalla.

On merkittävää, että myös tulevaisuudessa kunnille on mahdollista myöntää palkkatukea. Tässä ehdotuksessa kyseinen myöntämisoikeus ollaan eväämässä, tosin sille ollaan lausuntokierroksen aikana etsimässä korvaavaa sääntelyä. On syytä lakiteknisesti varmistaa, että tällainen tuki kunnille on tulevaisuudessakin mahdollista. Tämä hyödyttäisi erityisesti osatyökykyisten työllistymistä ja antaisi heille mahdollisuuden päästä työelämään päivittämään ja kehittämään omaa ammattitaitoaan.

Huomion arvoista on myös valtion ja erityisesti työ- ja elinkeinoministeriön vahva rooli palveluiden seuraamisessa ja arvioinnissa. Esityksen mukaan ministeriö voisi käynnistää alueiden yhdistämiseen tai muuttamiseen johtavan neuvottelumenettelyn, mikäli kunnan tai työllisyysalueen kyky järjestää palvelut olisi kahden viimeisen vuoden aikana merkittävästi heikentynyt verrattuna muihin vastaaviin kuntiin tai työllisyysalueisiin. Päätöksen muutoksesta tekisi valtioneuvosto. Lähinnä vastaava arviointimenettely kunnissa on kuntalain 118 §:n mukainen erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan arviointimenettely. Varsinaisesta laillisuusvalvonnasta vastaisi tällöin aluehallintovirasto. Tässä kokonaisuudessa saattaa silti olla ristiriitaa kunnallisen itsehallinnon toteutumisen näkökulmasta.

Kunnan kasvavan rahoitusvastuun kompensointi tullaan järjestämään peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän kautta. Kuitenkin niin toteutettuna ettei sitä ole ns. korvamerkitty työllisyysneuvontaan. Tässä kompensointitavassa ei pystytä varmistamaan saatavan rahan kohdentumista juuri työllisyysneuvontaan. Olisi perusteltua, että kuntien rahoitukseen liittyvä poikkileikkausmalli tulisi vuoden 2022 tason mukaisena, jolloin on otettu käyttöön uusi työvoimapalvelumalli. Ration kaupunki kiinnittää Kuntaliiton tavoin huomiota siihen, että esityksessä

poikkileikkaustilanteeseen perustuva kompensatio ei huomio väestönkasvua. Tällöin vahvan väestönkasvun alue, jollainen Raisio tällä hetkellä on, jää nopeasti jälkeen poikkileikkaustilanteen mukaisesta kompensatiosta.

Esityksessä ehdotetaan palveluiden rahoituksen kohdentamista valtionosuuksien kustannuspohjaan pääasiassa kahteen kriteeriin perustuen. Tästä 70 prosenttia kohdentuisi työikäisen väestön (ikäryhmä 18–64-vuotiaat) ja 30 prosenttia laajan työttömyyden käsitteen perusteella, joka kattaisi sekä työttömät, että palveluiden piirissä olevat asiakkaat. Kuntaliiton tavoin Raision kaupunki kiinnittää huomionsa siihen, että tehtävien rahoitus tulee joka kunnalle, mutta kustannukset ja järjestämistehtävät vain järjestäjille. Kannustinmallin eli työttömyysturvan uuden vastuunjakomallin ydintavoite puolestaan on ohjata työllistymiseen johtavaa tehokasta ja vaikuttavaa TE-palveluiden järjestämistä. Myös työttömyysturvavastuu ja sen hyvitys tulee joka kunnalle, mutta järjestämistehtävät puolestaan vain järjestäjille. Tämä tarkoittaisi, että lähtökohtaisesti suurimmassa osassa Suomen kuntia valta ja taloudellinen vastuu ovat epäsuhtaiset.

Esityksessä ei käy selkeästi ilmi kuinka paljon henkilöresurssia valtiolta on siirtymässä eri kunnille. On todettu, että siirtyviä tehtäviä valtionhallinnossa hoitava henkilöstö siirtyisi liikkeenluovutuksella kuntaan. Siirtyvän henkilöstön osaaminen ja tietotaito ovat tärkeitä tulevien vastuiden sujuvassa hoitamisessa ja siirtymässä. Kunnilla tulisi kuitenkin olla mahdollisuus vaikuttaa heille siirtyvään henkilöstöön, osaamiseen ja tietotaitoon. Tämä vaikutusmahdollisuus tekisi muutossiirtymästä sujuvampaa koko henkilöstön osalta. Osaltaan epäselvyyttä aiheuttaa se, että ei ole tietoa mitkä tehtävät lakkautuvat ja mitkä mahdollisesti korvautuvat uusilla.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 4.2 Pääasialliset vaikutukset:

Riskienhallinnan näkökulmasta erityistä huomiota on kiinnitettävä tietojärjestelmiin. Työllisyyden hoidon tehokkaan toteutumisen kannalta on olennaista, että asiakkaan palveluprosessiin vaikuttava tieto on helposti saatavilla tietosuojan liittyvien lakien puitteissa. Kriittisiä kohtia ovat esimerkiksi kokonaisarkkitehtuurin luominen ja tietojärjestelmien käyttöönotto sekä henkilökunnan perehdytys.

Laki työvoimapalveluiden järjestämisestä

Luvussa 2 säädettäisiin järjestämisvastuusta.

Työllisyshallinnon toimipisteitä on viime vuosina voimakkaasti keskitetty keskuskaupunkeihin. On kuitenkin hyvä, että paikallisesti on voitu tehdä sopimuksia esimerkiksi TYP-asiakkaiden palvelemisesta paikallisemmalla tasolla. Raision kaupungin näkemyksen mukaan on hyödyllistä ja asiakkaan palveluprosessin kannalta tehokasta, että työllisyyspalvelut järjestetään ensisijaisesti hänen omassa kotikunnassaan.

Kunnilla on elinkeinopalveluissa paljon osaamista ja yhdyspintaa paikalliseen yrityskenttään. Tätä kautta on mahdollista nopeuttaa asiakkaiden työllistymistä. Työllisyydenhoito ja sen kehittäminen ovat kiinteä osa elinvoimaisen kaupungin omaa toimikenttää. Myös paikallistason suhteet alueen oppilaitoksiin ovat keskeisessä roolissa, varsinkin silloin kun asiakas tarvitsee työllistyäkseen täydennyskoulutusta. Tehokkaimmillaan tämä on silloin kun kunta, oppilaitos ja yritykset tekevät tiivistä yhteistyötä.

Yksittäisen kunnan näkökulmasta suurimpana riskinä voidaan nähdä vaade työllisyysalueista. Työllisyysalueesta pitäisi nopeasti saada paikallistasolla näkemys, jotta varsinaiseen tehtävien siirtoon voidaan valmistautua. On vaarana, että työllisyysalueen muodostamiseen venyy pitkälle vuoteen 2023, jolloin aikaa käytännön järjestelyihin jää verraten vähän. Toistaiseksi myös tiedot TE-hallinnosta kuntiin siirtyvien työntekijöiden määrästä ovat verraten epäselviä. Raision kaupunki kiinnittää huomiota myös vastuukuntamallin tuomiin haasteisiin. Tässä mallissa kunta antaisi oman työllisyydenhoitonsa ns. vastuukunnan tehtäväksi. Esimerkiksi kilpailutuksiin liittyviin asioissa tästä voisi olla hyötyä, mutta samalla kosketuspinta paikallisiin yrityksiin loittonee.

Laki työllistymistä edistävästä monialaisen tuen yhteistoiminnasta

Raision kaupunki yhtyy Kuntaliiton näkemykseen: ” Lakiluonnoksen 2 §:ssä esitetyn Työllistymistä edistävä monialaisen tuen yhteistoimintamallin toimijoiksi tulisi tunnistaa ne toimijat, joita henkilön palvelutarve edellyttää. Pykälään tulisi osapuoliksi lisätä työllisyysviranomaisen, hyvinvointialueen ja Kelan lisäksi myös kunnat (esim. sivistys- ja nuorisopalvelut), joiden rooli on monien asiakkaiden palvelutarpeissa keskeinen. Kuntien rooli tulisi huomioida myös muissa luonnoksen yhteistoimintaa koskevissa pykälissä.

Kuntien rooli myös tiedonkulkua ja järjestelmien käyttöoikeuksia koskevissa pykäläluonnoksissa on epäselvä. Jos syntyy rakenteita, joissa työllisyysviranomaisen alueella tehtäviä jaetaan kuntien välillä (osa hoidetaan paikallisesti), ei voi olla niin, että kunnissa työskentelevät olisivat yhteisten asiakastietojärjestelmien ulkopuolella. Luonnoksen 3 §:ään tulisi tarkentaa, että palveluun ohjaamisen perusteena olevan palvelujen yhteen sovittamisen tarpeen lisäksi voi olla myös monialaisen tuen tarve”.

Muut huomionne esityksestä

Raision kaupunki yhtyy Kuntaliiton näkemykseen: ” Isoihin tehtäväsiirtoihin sekä uudistuksiin liittyy aina muutostalustannuksia. Muutostalustannukset ovat ylimääräisiä kertaluonteisia kustannuksia, joita syntyy, kun tehtäviä siirretään uuden järjestäjän vastuulle. Muutostalustannukset saattavat kuitenkin olla myös pysyviä. Kertaluonteisia muutostalustannuksia ovat esimerkiksi ICT-järjestelmien muuttamisesta aiheutuvat kustannukset. Koska uudistuksessa siirretään kunnille lakisääteisiä tehtäviä, tulee selvityksen perusteella arvioidut muutostalustannukset korvata kunnille täysimääräisesti”.

Esittelijä

Kaupunginjohtaja Eero Vainio

Päätösehdotus

Kaupunginhallitus päättää antaa esittelytekstin mukaisen Raision kaupungin lausunnon työ- ja elinkeinoministeriölle luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi.

Pöytäkirja tämän asian osalta tarkastetaan heti.

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.

Mikko Kangasoja poistui väliaikaisesti kokouksesta tämän asian käsittelyn aikana klo 10.56.